

Informateur

Mr. H.D. Tjeenk Willink

p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

Betreft: Voorstellen voor een sterke en groene economie

Utrecht, 15 april 2021

Geachte heer Tjeenk Willink,

De komende periode staat in het teken van groen economisch herstel. Niet 'redden wat we hadden' maar 'opbouwen wat we willen'. De oplossingen voor een schoon energiesysteem zien we overal om ons heen. Bedrijven en energiecoöperaties investeren in duurzame energie. Zo komt bijvoorbeeld over tien jaar al driekwart van onze stroom van de wind en de zon. De kosten dalen terwijl het aantal groene banen snel groeit. Mensen verduurzamen hun huis en hun reisgedrag. We gaan steeds slimmer om met energie.

Nederland wordt mooier en schoner, economisch sterker, en minder afhankelijk van andere landen. Daar wil de duurzame energiesector dolgraag aan bijdragen, vandaag en morgen. De meer dan 6000 aangesloten bedrijven van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) bewegen al volop richting een economie die volledig draait op hernieuwbare energie. Om dat binnen één generatie te bereiken, is samenwerking en daadkrachtige politiek nodig.

Om dit te bereiken hoort in ieder geval het volgende in een Regeerakkoord:

- Investeer in groen economisch herstel: het zorgt voor werkgelegenheid en het behalen van de klimaatdoelen;
- Beloon duurzame keuzes, en maak CO₂-uitstoot consequent duurder;
- Zorg voor tijdige besluitvorming om op tijd te zijn voor 2030: bijvoorbeeld voor elektrificatie van de industrie en groene waterstof, voor duurzame warmtenetten en investeringen in alle energie-infrastructuur, in lijn met [recent onderzoek van CE Delft](#).

Voor de klimaatneutrale economie van morgen, zijn vandaag belangrijke politieke keuzes nodig.

Wij doen daarom negen voorstellen voor een sterke en groene economie die wat ons betreft een plek in het regeerakkoord verdienen. We geven de doeners van de energietransitie een gezicht in de foto's. Als ondernemers zien we volop kansen. Wij staan klaar om die samen met de nieuwe regering en vele anderen vorm te geven.

Hoogachtend,

Olof van der Gaag
Directeur NVDE

Negen voorstellen voor een sterke en groene economie

1. Klimaatdoelen halen door samenwerking

De uitvoering van het Klimaatakkoord moet onverkort worden doorgezet om de doelen in 2030 en 2050 te halen. Samenwerking is daarbij cruciaal. Het Energieakkoord en het Klimaatakkoord hebben de energietransitie een belangrijke zet in de rug gegeven. Op een manier die bij Nederland past: samenwerken. Laten we daar vooral mee doorgaan en zorgen dat we zo ook de ambitieuzere Europese doelen waarmaken via aanvullende afspraken. Het rapport van de Studiegroep onder leiding van Laura van Geest geeft hiervoor belangrijke aanbevelingen.

Zet ook de samenwerking voort via de Regionale Energie Strategieën, en *steun daarbij de decentrale overheden in het halen van hun doelstellingen.* Daarbij is het belangrijk om samen achter de Klimaatakkoorddoelen te gaan staan, en te zorgen voor voldoende procesgeld voor provincies en

gemeenten zodat zij werk kunnen maken van zorgvuldige inpassing en draagvlak onder bewoners. Bovendien is het essentieel om de uitvoerders (marktpartijen, netbeheerders, energiecoöperaties) goed te betrekken bij het opstellen en uitvoeren van de RES'en.

Kristel Lageweg maakte haar woning uit 1906 aardgasvrij.

2. Investeer in groen economisch herstel

Zorg dat de middelen passen bij de doelstellingen en financier de transitie niet meer volledig via de energierekening en meer uit de algemene middelen. Zet economische herstelfondsen in om te investeren in duurzaamheid.

In de EU is voor Nederland de komende drie jaar 5,6 miljard euro gereserveerd in de Recovery and Resilience Facility. Het is belangrijk dat Nederland het geld benut voor de financiering van de energietransitie en energiebesparing. Ook moeten we maximaal inzetten op investeringen in de duurzame economie vanuit het Just Transition Fund, het Nationaal Groeifonds, de Baangerelateerde Investeringskorting en InvestNL. *Duurzaamheid hoort thuis in het hart van het economisch systeem – en dus in het hart van economische stimuleringspakketten.*

Geef ook zoveel mogelijk ruimte voor private investeringen van onder meer pensioenfondsen. Dit vergroot de investeringszekerheid, maakt de financiering eenvoudiger en voorkomt discussie over verdeling van de kosten tussen burgers en bedrijven.

3. Beloon duurzame keuzes

Maak de schone keuze consequent goedkoper dan de vervuilende keuze: zowel voor mensen als voor bedrijven. Dat kan bijvoorbeeld met regels voor steeds schonere apparaten, auto's en vrachtwagens zonder uitstoot of energiedragers (zoals duurzame elektriciteit). En door fiscale vergroening: maak aardgas duurder, en hernieuwbare elektriciteit en gassen zoals groene waterstof en duurzame warmte goedkoper. Schaf bovendien fossiele subsidies af.

Het is hard nodig om CO₂-uitstoot duurder te maken, liefst Europees. Alle schonere, marktrijpe alternatieven hebben daar baat bij en krijgen zo een eerlijke kans. Dit versnelt de energietransitie in de gebouwde omgeving, de industrie en mobiliteit. We hebben veel oplossingen tegelijk nodig, met oog voor de samenhang en voor slimme energie-infrastructuur. Een voortdurende discussie over de beste techniek, vooral welke nog niet bewezen of beschikbaar zijn, of het uitsluiten van oplossingen brengt ons niet verder.

4. Iedereen doet mee

Zorg dat mensen woningisolatie, een duurzame warmtebron en een elektrische auto kunnen betalen, ook met een krappe portemonnee. Daarvoor zijn meer subsidies, goedkope leningen, isolatievouchers en belastingvoordelen nodig. Gebruik de economische herstellfondsen om hier in te investeren, bijvoorbeeld in een Nationaal Isolatieprogramma.

Het is belangrijk dat duurzame projecten in samenspraak met omwonenden worden ontwikkeld. Daarbij zijn de gedragscodes voor zon- en windenergie leidend. De energiesector heeft samen met bewoners-, natuur- en milieuorganisaties afspraken gemaakt over een goede omgang met de omgeving, het streven naar lokaal eigendom en ruimtelijke en ecologische inpassing. *Maak die gedragscodes zoveel mogelijk leidend en stapel er niet nog meer eisen bovenop.* Energiecoöperaties brengen de energietransitie dichterbij de burger en leveren een bijdrage aan het vergroten van draagvlak voor duurzame energieprojecten. Vergroot daarom de financiële slagkracht van energiecoöperaties.

5. Stimuleer de vraag naar hernieuwbare elektriciteit en groene waterstof

Zorg dat de extra vraag naar elektriciteit gelijk op gaat met extra productie van schone stroom. Er zijn kaders nodig om subsidievrije hernieuwbare opwek mogelijk te maken, door een sterkere koppeling tussen vraag en aanbod op projectniveau. Een groeiende vraag naar hernieuwbare elektriciteit en groene waterstof is daarbij onmisbaar. Tijdige beslissingen zijn nodig om te zorgen voor wettelijke verankering, adequate financiële ondersteuning en noodzakelijke investeringen in energie-infrastructuur. Deze beslissingen gaan in het bijzonder over:

- een slimme, gecoördineerde aanpak tussen opwek, energie-infrastructuur en vraagsectoren, waarbij aan de formatietafel belangrijke keuzes moeten worden gemaakt over planning, investeringen en randvoorwaarden. In het bijzonder is wettelijke verankering van het Nationaal Programma Energiesysteem en het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) van belang.
- voldoende financiële stimulans om de businesscase van elektrificatie, hernieuwbare opwek en groene waterstof te versterken. Bedrijven die kunnen aantonen dat ze 100% hernieuwbare elektriciteit gebruiken, moeten toegang krijgen tot meer subsidie voor directe en indirecte (groene waterstof) elektrificatie.

6. Maak werk van toekomstbestendige energie-infrastructuur en CO₂-vrije flexibiliteit

Investeer in slimme energie-infrastructuur om alle nieuwe vormen van energievraag en -aanbod te faciliteren. Hiervoor is een langjarige investeringsagenda nodig. Richt hiervoor nationale en regionale programma's in die het energiesysteem integraal in beeld brengen om zo afwegingen en keuzes te kunnen maken over de verschillende sectoren heen.

Luc Dekkers ontwikkelde een energiepark met windmolens, zonnepanelen én batterijen.

Vergunnings- en inspraakprocessen vormen het grootste deel van de doorlooptijd voor energie-infrastructuurprojecten. Voor de tijdig uitrol van energie-infrastructuur is een regisserende rol van bovenaf met voldoende doorzettingsmacht noodzakelijk. Zet dan ook in op ruimtelijke sturing door regionale en sectorale plannen voor energievraag – en aanbod op elkaar aan te laten sluiten om zo een integrale afweging te kunnen maken. Daarnaast kan er tijd gewonnen worden door vergunnings- en inspraakprocessen waar mogelijk parallel te laten verlopen.

Op momenten met minder wind en/of minder zon, zijn CO₂-vrije flexibiliteitsopties noodzakelijk ten behoeve van de leveringszekerheid. Veel technieken kunnen de competitie voor de oplossing aangaan, waaronder CO₂-vrije centrales, demand-side-response, groene waterstof en batterijen. Het is belangrijk dat sprake is van eerlijke competitie, en de waarde van regelbare CO₂-vrije stroom te vergroten. Door de vraag naar hernieuwbare elektriciteit te vergroten, financiële ondersteuning of een tender te organiseren of een steeds lager aandeel CO₂ per kWh te eisen. *Start op korte termijn met een slagvaardig demonstratie- en innovatieprogramma voor CO₂-vrije flexibiliteit.* En neem belemmeringen voor flexibiliteit weg, zoals de dubbele energiebelasting bij opslag.

Kirsten Notten verduurzaamt samen met bewoners hun woningen.

Hendrik-Jan de Graaf legde zelf het dak van zijn monumentale woning vol zonnepanelen.

7. Verduurzaming gebouwde omgeving realiseren

De NVDE pleit voor ambitieuze verduurzaming van de gebouwde omgeving. *Maak van energiebesparing een belangrijke prioriteit:* maak verduurzaming van woningen aantrekkelijk voor huizenbezitters en woningcorporaties, via verdubbeling van het ISDE-budget, afschaffen van de verhuurderheffing in ruil voor afdwingbare afspraken en de vorming van een Nationaal Isolatieprogramma. Ook is snelle vaststelling van de isolatiestandaard nodig zodat woningeigenaren een handelingsperspectief wordt geboden en kostenreductie in gang wordt gezet. Het op termijn verplichten van de isolatiestandaard (bij mutatie) inclusief voldoende financiële ondersteuning zal het isolatietempo verhogen.

Het tempo van verduurzaming van warmtebronnen moet omhoog. Dat geldt voor alle vormen van warmte: voor de industrie, voor de (glas)tuinbouw en voor de gebouwde omgeving. De wijkgerichte aanpak vraagt om een mix van duurzame bronnen en technieken die voldoen aan strenge duurzaamheidscriteria: hernieuwbare gassen, warmtepompen, e-boilers, zonthermie, bio-energie, geothermie, aardwarmte en aquathermie. Daarbij moeten collectieve en individuele warmte-oplossingen op een eerlijke manier met elkaar kunnen concurreren. Deze bronnen vullen elkaar aan, bijvoorbeeld door basislast (zoals geothermie) aan te vullen met pieklast (zoals bio-energie). Met een geormerkte inzet van SDE++ middelen voor warmte en daarnaast een investeringsinstrument voor de bijbehorende (warmte) infrastructuur worden de klimaatdoelen voor de gebouwde omgeving, industrie en (glas)tuinbouw haalbaar.

8. Mobiliteit zonder uitstoot wordt de norm

Vervoer zonder uitstoot (nulemissie) wordt in het komende decennium de nieuwe norm: personenauto's, vrachtwagens, openbaar vervoer en binnenvaartschepen op elektriciteit en groene waterstof. *Het is van belang dat de Europese Unie die norm ook vastlegt. Daarnaast is een langjarig en samenhangend pakket nodig van stimuleren, normeren en beprijzen.* Onder meer door fiscale vergroening voort te zetten en fossiele alternatieven duurder te maken. Investeren in emissievrije mobiliteit zorgt voor klimaatwinst, een gezonde leefomgeving en economische spin-off voor Nederlandse bedrijven. Hoe sterker de Europese normen sturen, hoe makkelijker dit voor Nederland wordt.

Houd voor personenauto's vast aan het doel van 100% nulemissie nieuwverkoop in 2030: dit is haalbaar en betaalbaar. Elektrisch personenvervoer levert - naast schone lucht en klimaatwinst - de komende jaren zelfs nationale baten op. Maak elektrisch rijden ook voor particulieren aantrekkelijk door een langjarige aanschafsubsidie en maak krachtiger afspraken met werkgevers. Ook voor vrachtvervoer is een helder doel nodig: alleen nog nulemissie nieuwverkoop in 2030.

Er zijn veel laadpunten en waterstoftankpunten nodig: fijnmazig in de wijk en snel langs de snelweg. Ook

is een basisnetwerk nodig voor zwaar gebruik, zoals vrachtwagens, bussen en schepen. Hiervoor is een aantrekkelijke businesscase voor marktpartijen nodig. Bovendien is overheidsregie en samenwerking met netbeheerders en marktpartijen nodig om op tijd het energienet voor te bereiden op het toenemend aantal laadpunten.

Amar Sjauw En Wa-Windhorst nam het initiatief voor een laadplein met zonnedak.

Mila van Geesink startte de duurzaamheidsfabriek waar studenten van bedrijven leren.

9. Benut de kansen van groene banen

De energietransitie schreeuwt om nieuwe arbeidskrachten. De komende jaren moeten miljoenen huizen, kantoren, ziekenhuizen en andere gebouwen worden verduurzaamd. Ook moeten er laadpalen worden aangesloten en windturbines en zonnepanelen worden geïnstalleerd. Hiervoor zijn veel vakmensen nodig, naar schatting 23.000 tot 28.000 extra. Tegelijkertijd neemt de instroom van studenten in MBO-techniekopleidingen af. *Daarom moet flink geïnvesteerd worden in technisch onderwijs*. Ook pleiten wij voor afschaffing van het collegegeld voor MBO-techniek, een extra bonus voor meisjes die een techniekopleiding gaan doen, een omscholingsfonds en van werk-naar-werk begeleiding.

Geef bovendien ruimte aan innovatieve groene startups: ook zij zorgen vandaag voor de oplossingen van morgen. En faciliteer ook scale-ups in de energietransitie, door toegang tot financiering te vereenvoudigen via onder meer InvestNL.

De Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) maakt zich sterk voor een energievoorziening die volledig is gebaseerd op hernieuwbare energie door het bundelen van krachten uit de gehele sector. De activiteiten bij meer dan 6000 aangesloten bedrijven vertegenwoordigen nu al een omzet van ruim €41 miljard en meer dan 250.000 werknemers.